

ARENGUPOLIITIKA TEATAJA

1/2017

Kestliku arengu
eesmärk 4.7:
maailmakodanikuharidus

Kuus küsimust
haridusminister Mailis Repsile
3-4

UNESCO
maailmakodanikuhariduse mõiste
4-5

Väärtused hariduses – uuringu
tulemuste tutvustus
6

Maailmaharidustegevused
Eestis
8-13

Õpetajate kogemused
ja tegemised
10-11

ISSN 2461-2286

Kestliku arengu eesmärk 4.7 nõuab, et kool valmistaks ette vastutustundlikke maailmakodanikke. Kui valmis on selleks Eesti haridussüsteem?

EESSÕNA: KUIDAS ÕPPIDA ELAMA KOOS RAHUS JA KESTLIKULT?

Johanna Helin

Mondo maailmahariduskeskuse juhataja

Kestliku arengu eesmärgid riiklikus õppekavas toetavad Eesti laste avatud ja sallivat maailmavaadet ja oskust kohaneda mitmekesise maailmaga. Foto: MTÜ Mondo

Hariduse roll rahu ja kestliku arengu tagamisel on maailmas aktuaalne teema mitmel põhjusel. Esiteks nõuavad uued kestliku arengu eesmärgid, mille kõik maailma riigid on ühiselt vastu võtnud, et haridussüsteem valmistab ette aktiivseid kodanikke, kes hoolivad nii loodusest kui ka inimõigustest ning on valmis muutma maailma õiglasemaks ja kestlikumaks. Teiseks, maailmas toimuv ebavõrdsuse ja ekstremismi kasv, kliimamuutused ja konfliktid annavad selleks selge vajaduse.

Kvaliteetne haridus peaks arendama vajalikud oskused, teadmised ja väärtused, mis tagavad kestlikuma maailma. Eesmärk on maailmakodanik, kes saab aru maailma mitmekesisusest ja kompleksisusest ning tahab töötada koos teistega parema maailma nimel. Ka Eesti peab hakkama

aru andma, kui kaugel ta on kestliku arengu eesmärgi 4.7 – kuidas elada koos rahus ja kestlikult – saavutamisel. Natuke annab sellele vastuse MTÜ Mondo tehtud uuring koolijuhtide arvamuste kohta. Riiklik õppekava ja koolide õppekavad vastavad koolijuhtide hinnangul eesmärkidele rohkem kui ainekavad ja õpetajakoolitus. Eriti õpetajakoolituse suhtes olid koolijuhid kriitilised ning 25% koolijuhtide arvates ei vasta see ÜRO kestliku arengu eesmärkidele.

Mõõtmise seisukohast pakub Eestile kindlasti huvi teadmine, et aastast 2018 mõeldakse ka PISA uuringute kaudu õpilaste globaalseid pädevusi, nagu analüütiline ja kriitiline mõtlemine, oskus teha koostööd, empaatiavõime ning paindlikkus. Samuti püütakse hinnata väärtusi ja hoiakuid, mille põhialusteks on inimõiguste ja kultuuri-

de mitmekesisuse väärtustamine, avatus ja vastutustunne. Ka sügisel avalikustatav kodanikuhariduse ICCS 2016 uuring mõeldab osaliselt samu teemasid. Eestile on igal juhul kasuks võtta uuringutest osa.

Nagu selles Arengupoliitika Teatajas olevatest õpetajate artiklitest võib lugeda, tehakse mitmes koolis nendel teemadel tänuväärset tööd. Tavaliselt on selleks vaja motiveeritud ja inspireerivaid õpetajaid, kes on koostööle avatud ning süstivad avatust ja aktiivsust ka enda õpilastesse. Head eeskujuga peavad näitama nii õpetajad kui ka koolijuhid ning kestlikku arengut, rahu ja sallivust peab edendama sõnades, kuid ka koolikultuuris ja -praktikas. Selles töös on koolile toeks eri projektid, eriala- või koolivõrgustikud, nagu UNESCO ühendkoolide võrgustik, või MTÜd, nagu Mondo.

Abiks on ka poliitikakujundajate toetus ning süstemaatiline ja strateegiline tegutsemine, milles võiks võtta eeskujuga põhijanaabritelt, kellel on maailmaharidus osa õppekavast, seda rakendatakse praktikas aastaplaanide ning nende rakendamist toetavate maailmahariduse tiimide abil.

EESTI PEAB:

- täitma oma kohustust tagada kestliku arengu eesmärk 4.7;
- lisama ÜRO kestliku arengu eesmärgid õppekavasse;
- toetama maailmaharidust nii ressursside kui ka toetavate struktuuride kaudu;
- mõõtma edasiminekuid eesmärgi 4.7 osas.

Mondo Arengupoliitika Teataja 1/2017

Väljaandja: MTÜ Mondo
Sisutoimetus: Johanna Helin, Mari-Kätlin Kinks, Mai Mikkelsaar
Keeletoimetaja: Argo Mund
Kujundus: Triinu Tulva
Kaanefoto: UN Photo/Laura Jarriel, Creative Commons litsentsi alusel

ISSN 2461-2286

Teataja on saadaval ka veebis aadressil mondo.org.ee

Media4Development

Mondo Arengupoliitika Teataja on valminud Euroopa Komisjoni rahastatava projekti „Media4Development“ raames, mille eesmärk on meedia abil suurendada ühiskonna teadlikkust globaalsetest teemadest ja eelseisvatest ülesannetest. Projektiga soovime tekitada ühiskondlikku diskussiooni Eesti ja Euroopa Liidu arengukoostöö teemal. Teataja ei pruugi väljendada Euroopa Komisjoni vaateid.

KUUS KÜSIMUST HARIDUSMINISTER MAILIS REPSILE

Kestliku arengu eesmärk 4.7 paneb riikidele ülesandeks kindlustada, et „aastaks 2030 kõikidel õppijatel on kestliku arengu edendamiseks vajalikud teadmised ja oskused, sh kestlikku arengut toetava hariduse, inimõiguste, võrdõiguslikkuse, rahuhariduse, maailmakodanikuhariduse ja kultuuride mitmekesisuse väärtustamise kaudu”. Kui tähtsaks peate maailmahariduse osakaalu Eesti hariduses – eriti kestliku arengu eesmärgi 4.7 valguses?

Maailmahariduse mõiste alla koondatud teemad on kõik ilmselgelt väga olulised. Sisuliselt on tegu vastusega küsimusele, millises maailmas soovime elada ja millise maailma pärandada oma lastele, järeltulivatele põlvedele. Eesti hariduse alus on samuti suur pilt, visioon Eestist ning inimesest ja kodanikust, keda Eesti kool kasvatab. Eesti hariduse alusväärtused koondavad samamoodi üldinimlikud ja sotsiaalsed väärtused, mis on terve ja sidusa ühiskonna kujunemise eelduseks. Seega on maailmahariduse osakaal ja roll Eesti hariduses väga suur ja oluline.

Kui hästi on kestlikku arengut toetav haridus ja maailmakodanikuharidus lõimitud meie hariduspoliitikasse ja õppekavasse?

Kool on meie põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt mitte ainult haridusasutus, vaid ka kasvatusasutus. See tähendab, et ükskõik millise aine õpetamisel või tegevuse tegemisel ei saa unustada, et selle raames tegeleb õpetaja pidevalt ka inimese kasvatamisega. Sellest lähtudes on üles ehitatud ka Eesti riiklik õppekava, sätestades üldosas hariduse alusväärtused, 21. sajandi oskused ja pädevused, nõuded koolikeskkonnale (eelkõige vaimne ja füüsilise turvalisus), läbivad teemad ning õppimise ja õpetamise aluspõhimõtted, mis seavad õppeprotsessi keskmesse õpilase, toetades tema kujunemist ennast ja teisi austavaks ja väärtustavaks inimeseks ning demokraatlikus ühiskonnas hästi hakama saavaks kodanikuks. Need väärtused, pädevused, teemad ning üldised nõuded koolikeskkonna ja õppekorralduse kohta sisaldavad inimõiguste alusväärtusi, mitmekesisuse väärtustamist ja ka keskkonnanohu ning jätkusuutliku arengu väärtused

ja põhimõtteid. Seega on maailmaharidus Eesti õppekavas ja hariduspoliitikas lõimitud läbivalt ja selgelt.

Maailmaharidus on seotud jätkusuutlikku arengut toetava haridusega. Alates 2002. aastast on riiklikes õppekavades läbiva teemana keskkond ja jätkusuutlik areng, mida peavad aineõpetuses ellu rakendada kõikide vanusastmete õpetajad. Selleks, et tagada jätkusuutlikku arengut toetav haridussüsteem kõikidel hariduse tasanditel ja kujundada ühist hariduspoliitikat, allkirjastasid haridus- ja keskkonnaminister 31. märtsil 2017 ka „Ühise tegevuse memorandumid”.

Milline on uue õppekava arendusprotsess ja kas on lootust, et need teemad saavad uues õppekavas rohkem tähelepanu?

Õppekava uuendamise arendusprotsessis liigutakse eelkirjeldatud põhimõtetele ja eesmärkidele veelgi lähemale. Arendusprotsessi eesmärk on vaadata üle ja vähendada kohustuslikke teemapõhiseid õpitulemusi nii, et võimaldada õpetajale rohkem valikuvõimalusi ning rohkem aega korraldada praktilisi ja kaasavaid tegevusi – miks mitte sealjuures teha ka projektõpet koostöös kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kes vastavaid tegevusi ja mitteamalset haridust pakuvad.

Tooksin siin eraldi välja sotsiaalainete ainekavade arendustöö, mille eesmärk on luua kontseptsioon sotsiaalainete lõimitud ainekava arenduseks. Selline ainekava võimaldaks paremini inimese ja kodaniku mitmekülgset arendamist, luues terviku, mille raames õpitakse, kuidas on kujunenud praegune ühiskond, mis on seda mõjutanud, milline on inimese, kodaniku ja ühiskonna olemus ja toimimine ajast aega ning millised on tänapäeva inimese ja kodaniku õigused, võimalused ja kohustused tänapäeva ja tuleviku kujundamisel nii isiklikus elus kui ka ühiskondlikult.

Lisaks õppekavale ja ainekavale endale on hariduspoliitika osaks ka nende rakendamist toetavad tööriistad ja protsessid. Praegu on töös õppeprotsessikirjelduste täiendamine inimõiguste, soolise võrdõiguslikkuse ja suhtlemisoskuste temaatikaga. See peaks õpetajatel aitama neid teemasid oma ainetes

raames paremini integreerida ja selle kaudu õpet holistilisemaks ja laiemast pildist lähtuvaks muuta.

Sama eesmärki toetavad ka mitmekultuurilise ja -keelse hariduse põhimõtetest lähtuv kontseptsioon „Koosõppiv kool” ja kiusuennetusele ja sellega tegelemisele keskenduv „Kiusamisvaba haridustee kontseptsioon”. Et tuua rohkem ja selgemalt fookusesse just globaalsed ja ka meie ühiskonna ja põhiseaduse alusväärtused ning rahvusvaheline praktika, on sel aastal loomisel inimõiguste hariduse kontseptsioon, mille eesmärk on inimõiguste ja inimõiguste hariduse alase teadlikkuse kasvatamine, aga ka suuremate formaal- ja mitteformaalhariduse vaheliste seoste loomine ja koostöö tõhustamine. Kontseptsiooni koostamise tuumikgruppi kuuluvad nii eri ministeeriumide esindajad kui ka kodanikuühiskonna organisatsioonid, sh MTÜ Mondo.

Niisiis liigutakse järjepidevalt ja mitmel moel nende teemade tõhusama ja sidusama käsitlemise ja rakendamise poole Eesti koolides ja hariduses.

Eesmärgi saavutamist mõõdetakse ka sellega, kui hästi on teemad lõimitud õpetajaharidusse. Kas Teie arvates on Eesti õpetajatel piisavad teadmised ja oskused, et edendada kestlikku arengut ja maailmakodaniku väärtusi ja oskusi?

Õpetaja baaskoolituses on meile teadaolevalt selliseid teemasid paraku vähe käsitletud. Nende koolitusprogrammide koostamine on aga eelkõige ülikoolide autonoomia küsimus ja HTM saab siin üksnes laiemate poliitikaeesmärkide kaudu suunajaks olla. Küll aga toetame projekte ja organisatsioone, kes õpetajatele vastavat haridust täiendkoolituse või muude projektide kaudu pakuvad.

Uus PISA uuring hakkab mõõtma õpilaste globaalseid pädevusi. Kas Eestil on plaanis osaleda selles uuringu osas?

2016. aastal osalesime rahvusvahelises kodanikuhariduse uuringus ICCS (International Civic and Citizenship Study). Tegija oli Tallinna Ülikool. PISA 2018 uuringus ei ole plaanis osaleda.

Millised on Teie arvates parimad viisid arendada õpilastes oskusi ja motivatsiooni lahendada globaalseid väljakutseid, et luua rahulikum, sallivam, turvalisem ja kestlikum maailm?

Oluline on terviklik lähenemine. Ei piisa sellest, kui noorsootöös neid põhimõtteid toetatatakse, kuid kool jääb n-ö tuupimiskohaks,

kus koostööd ja iseseisvat mõtlemist palju ei ole. Ei piisa sellest, kui kool teeb aeg-ajalt mõne toreda projekti või räägib inimõigustest ja keskkonnahoiust, kuid praktikas õpilased oma koolis seda ei koge. Üldinimlike väärtuste ja inimõiguste põhimõtete puhul on olulisim nende praktiseerimine, eeskjuu. See tähendab, et koolikultuur kui tervik (juhtimine, õppetöö, suhted ja koolikesk-

kond) peab toetama vastastikust austust, solidaarsust, sallivust, olema kaasav ja demokraatlik ning keskkonnahoidlik. Meil on väga vedanud, et meil on Eestis nii mitmeid häid haridusalgatusi, mis koolidele sellist kooliülest terviklikku lähenemist võimaldavat programmi ja tuge pakuvad.

KUUS KÜSIMUST UNESCO MAAILMAKODANIKUHARIDUSE KOHTA

Madli Ross

UNESCO Eesti Rahvusliku Komisjoni haridusprogrammide koordinaator

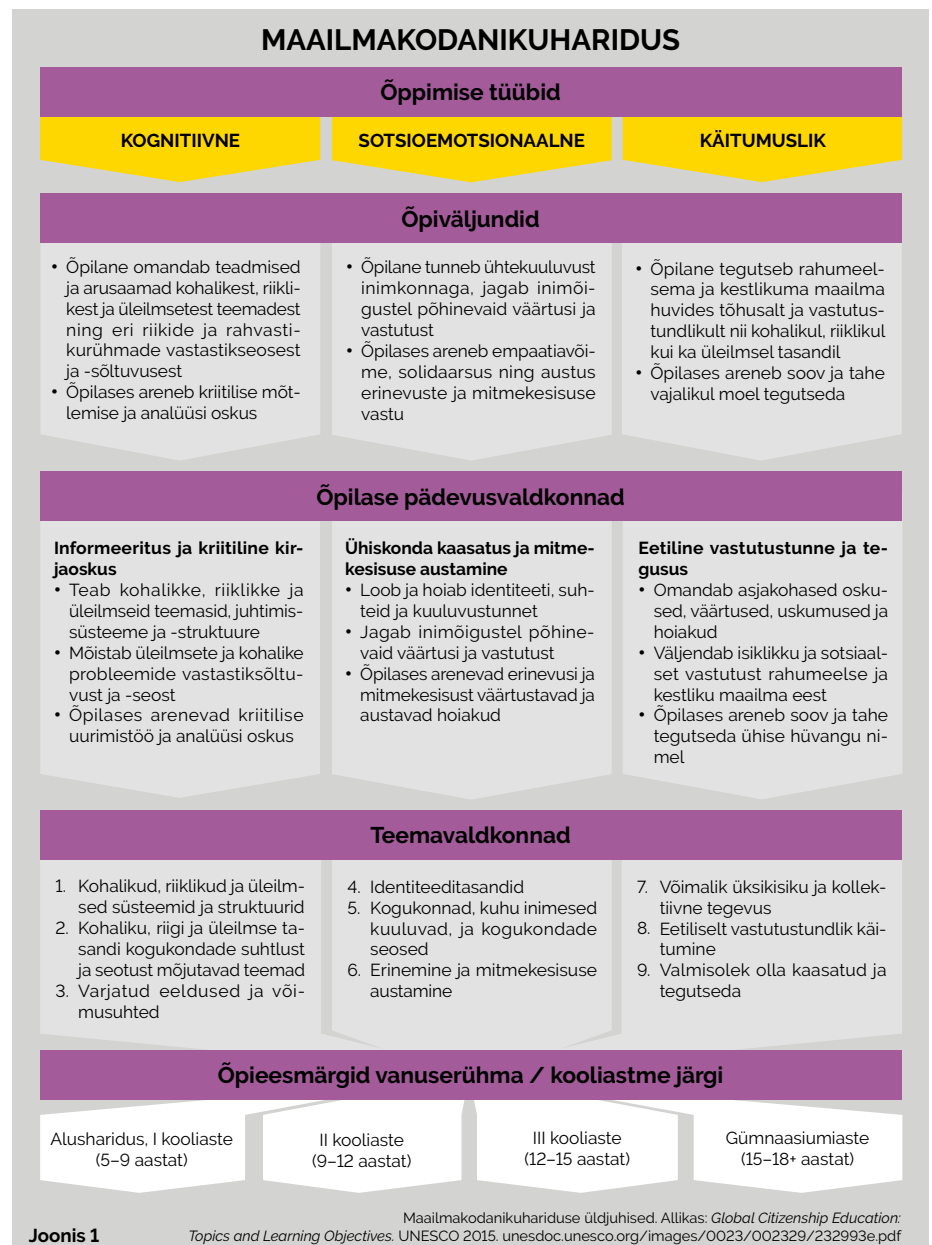
Millest tekkis vajadus maailmakodanikuhariduse (ingl Global Citizenship Education) järele?

UNESCO on edendanud maailmakodanikuharidust alates ÜRO peasekretäri 2012. aasta esimesest üleilmsest haridusalgatuses (ingl Global Education First Initiative). IKT kiire areng, ränne, rahvastevahelised ja riigipiire ületavad konfliktid, kliimamuutused ning kestliku arenguga seotud katsumused rõhutavad senisest veelgi enam koostöö ning ühise tegutsemise vajadust kohalikul ja üleilmsel tasandil. Ajal, mil rahvusvaheliselt kogukonnalt oodatakse rahu, heaolu ja kestliku arengu toetamist, on oluline, et aitaksime õpilastel kasvada informeeritud, kriitilise kirjaoskusega, ühiskonda kaasatud, eetilisteks ja tegusateks maailmakodanikeks.

Mis on maailmakodanikuharidus ning milline vaste on Eestis kasutusel?

Maailmakodanikuharidus kujundab õpilase mõttemaailma, teadmisi, oskusi, väärtusi ja hoiakuid, et aidata kaasa õiglasema, kaasavama ja rahumeelsema maailma loomisele. Maailmakodanikuharidusele on iseloomulik, et kognitiivsete võimete kõrval pööratakse suurt tähelepanu õpilase empaatiavõimele, ühtekuuluvustundele laiema kogukonnaga ning rahumeelse ja kestliku maailma nimel tegutsemisele. (Vt joonis 1.) UNESCO maailmakodanikuharidus on rajatud rahuharidusele ja inimõiguste haridusele ning kasutab mh nende haridusvaldkondade mõisteid ja meetodeid.

Eesti riiklikus õppekavas ei ole otseselt sees ei maailmakodanikuhariduse ega maailmahariduse mõistet, kuid üldpädevuste

seas on sotsiaalne ja kodanikupädevus, mille kujunemisel on globaalprobleemide mõistmisel oma roll. Eestis on levinud jätkusuutlikku arengut toetava hariduse ja inimõiguste hariduse kontseptsioonid, mis on maailmakodanikuharidusega tihedalt seotud. Viimasel ajal on näha mõningast tendentsi kasutada üha enam ka maailmakodanikuhariduse mõistet. Maailmakodanikuhariduse juurutamise eest Eesti hariduses kostavad suuresti haridusvaldkonnas tegutsevad MTÜd.

Kuidas maailmakodanikuhariduse kontseptsioon on muutunud haridusmaastikku üleilmselt ja Eestis?

Üleilmselt on maailmakodanikuhariduse kontseptsioon tõstnud esile hariduses sotsioemotsionaalse ning käitumusliku õppimise. Maailmakodanikuhariduse peamine eesmärk on, et haridussüsteem kasvataks inimesi, kes tunnevad seotust inimkonnaga ning vastutust maailmas toimuva ees. Maailmakodanikuhariduse kontseptsiooni suuremast mõjust Eesti haridusele eraldi rääkida veel ei saa. Küll aga saab rääkida mõjust kestlikku arengut toetava hariduse ning inimõiguste hariduse puhul, mis on mõlemad tihedalt maailmakodanikuharidusega seotud. Eestis on ettevõtmisi ja organisatsioone, mis maailmakodanikuhariduse põhimõtetest lähtudes tegutsevad, kuid maailmakodanikuhariduse laiem kannakinnitus ootab veel ees. Peatselt on eesti keeles kättesaadav UNESCO maailmakodanikuhariduse käsiraamat, mis

selgitab maailmakodanikuhariduse mõisteteraamistikku ning annab suuniseid selle rakendamiseks.

Kuidas kõige edukamalt Eesti koolides maailmakodanikuharidust käsitleda?

Maailmakodanikuharidus ei ole niivõrd eraldi õppeaine, mida kooli tunniplaani sobitada, vaid pigem ülekoolline teema ja kontseptsioon, mida ainetesse läbivalt lõimida. Maailmakodanikuharidus on oma olemuselt holistlik. Hariduspoliitika ja õppekavad peaksid peegeldama ning toetama maailmakodanikuhariduse tuumväärtusi ja põhimõtteid. Maailmakodanikuhariduse edukat rakendamist toetab kohaliku, riikliku ja üleilmse mõõtme hõlmamine, õpetajate esma- ja täiendusõppesse maailmakodanikuhariduse põimimine, tagasiside saamine seire ja hindamise kaudu ning koostööpõhine töökorraldus.

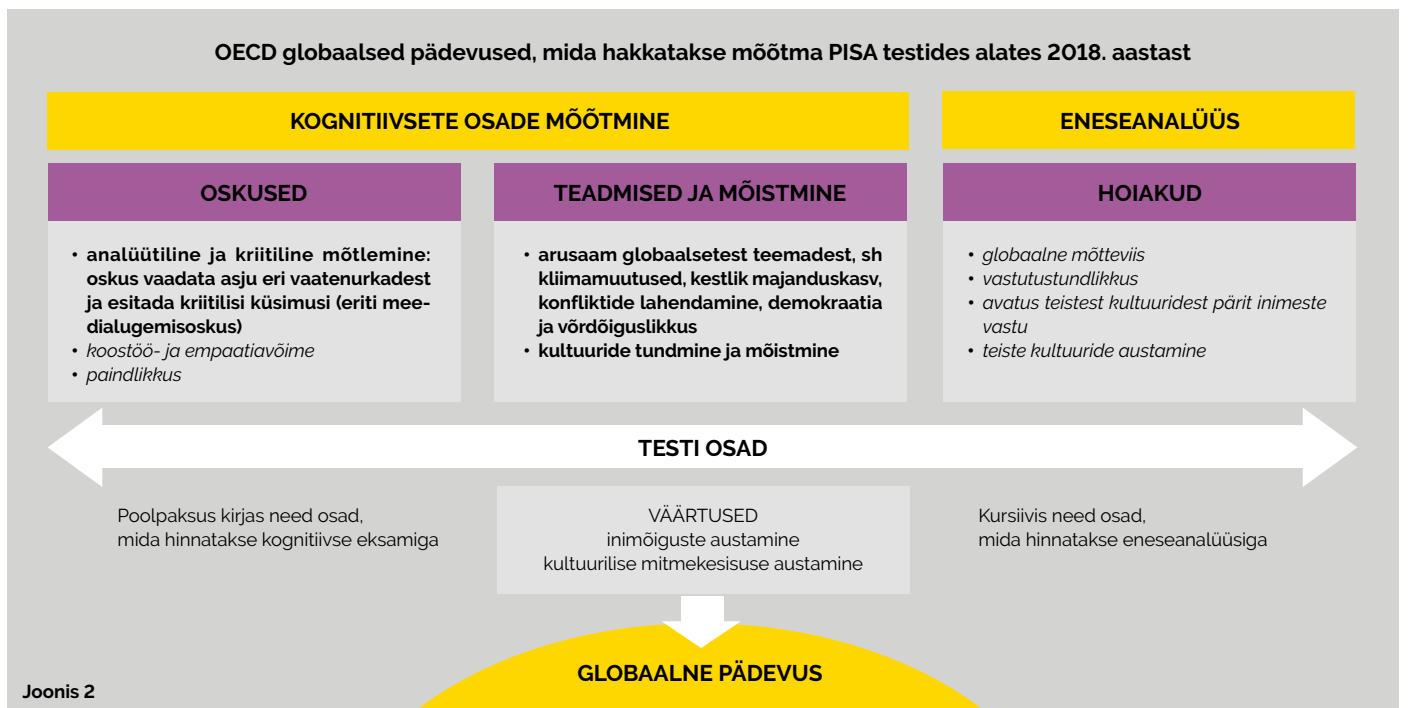
Millele peab rõhku panema õpetajate maailmahariduslik väljaõpe?

Õpetajate maailmahariduslik või maailmakodanikuhariduse väljaõpe ei pea tähendama eraldi koolitusprogrammi või ülikooli õppekava loomist. Maailmakodanikuhariduses on oluline roll transformatiivsel õppimisel ehk protsessil, mille käigus õpilane ise oma kogemusi tõlgendab, analüüsib ja hindab ning vastavalt sellele oma arusaamu, vaatenurki ja tegutsemisviise muudab või kujundab. Laiemas plaanis on oluline, et õpetajad valdaksid ja kasutaksid koolis

meetodeid, mis pööravad tähelepanu kognitiivse õppimise kõrval õpilase sotsioemotsionaalsele ja käitumuslikule õppimisele.

Kuidas hinnata õpilaste üleilmsete teemade teadlikkuse kasvu?

Kestliku arengu eesmärkidest neljas on pühendatud haridusele, alaeesmärk 4.7 toob eraldi välja maailmakodanikuks olemise ning kestliku arengu toetamise. Rahvusvaheliselt hindab õpilaste teadlikkust üleilmsetest teemadest OECD korraldatav järgmine PISA test. (Vt joonis 2.) UNESCO teeb koostööd IEAga (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) ning koostamisel on maailmakodaniku teadmiste, oskuste, hoiakutele ning väärtustele keskenduv uuring. Üldiselt soovib UNESCO maailmakodanikuhariduse hindamisel tähelepanu pöörata nii õpetamise protsessile ja õppemeetoditele, õpilastes kujunenud teadmiste, oskuste, väärtustele ja hoiakutele kui ka laiemale kontekstile, nagu õppekavadokumentid, asutuse strateegia, õpetamispädevus, juhtide pühendumus ja tugi, ressursid, õppekeskkond, suhted kogukonnas. Maailmakodanikuhariduse hindamiseks klassiruumis sobivad kujundavad ja kokkuvõtavad hindamismeetodid, rõhk peaks olema asetatud mitte tulemustele, vaid õppimisprotsessile. Õppimisprotsessist laiemat ülevaate saamiseks on hea kasutada mitmesuguseid hindamismeetodeid: ülesandeid, esitlusi, vaatluseid, projekte, praktilisi ülesandeid, teste.

VÄÄRTUSED HARIDUSES – IDEAALID VÕI PRAKTIKA?

Peeter Vihma
sotsioloog, Tallinna ülikool

Maailmaharidus ei seisne pelgalt faktide õpetamises, vaid on seotud väärtushinnangutega ning selle eesmärk on õpilaste väärtusmaailma kujundamine. Laiemalt on maailmaharidus seotud kestliku arengu eesmärkidega, mis lepidi ÜROs kokku 2015. aasta septembris ning millest lähtumist oodatakse ÜRO liikmesriikidelt oma poliitika kujundamisel järgmised 15 aastat. Otseselt haridust puudutab nendest eesmärk 4.7:

„Tagada 2030. aastaks, et kõik õppurid omandavad teadmised ja oskused säästva arengu toetamiseks. See tähendab muuhulgas teadmisi säästvast arengust ja säästvast eluviisist, inimõigustest, soolisest võrdõiguslikkusest, rahu ja vägivaldalu kultuuri edendamise, maailmakodanikuks olemisest ja kultuurilise mitmekesisuse hindamisest ning kultuuri osast säästva arengu saavutamisel.”

Need on üllad ideaalid, mis on suunatud meie väikese planeedi ja siin elavate inimeste kestmisele. Kuid elus on sageli nii, et ideaalid ja tegelikkus ei kattu täielikult. Mondo tellitud koolijuhtide uuringu peamine küsimus ongi see, kuidas need väärtused peegelduvad Eesti koolides: koolijuhtide hinnangutes ja koolikorralduses. Kuid kõigepealt peab küsima, kuivõrd koolijuhid üldse peavad väärtusi hariduse osaks. On ju tänapäeval levinud arvamus, et hariduse eesmärk on luua inimkapitali – st edastada teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad noorel inimesel edukalt elus hakkama saada. Uuringu tulemused näitavad siiski,

et Eesti koolijuhtidele on haridus lahutamatu väärtustega seotud. Selle väljenduseks kasutatakse sageli mõistet „kasvatamine” – see on tegevus, mis seob väärtused ja teadmised.

„Kaasaegse kooli eesmärk on ennekõike kasvatada ja väärtusi kuidagi edasi anda või juurutada õpilastes, sest õppimine, see tuleb niikuinii iseenesest, aga kui õpilasel ei ole hinges midagi, siis ka see õppimine... ei lähe võib-olla nii hästi.” (väljavõtte intervjuust, koolijuht A)

Kui väärtused on hariduses kindlalt olemas, siis tasub korraks mõelda, millised nad on ja kust nad tulevad. Varasemad uuringud näitavad, et väärtused esinevad hariduses igal juhul – ka siis, kui neid ei teadvustata. Sellega nõustusid ka nüüd uuritud koolijuhid. Kui aga väärtused on sõnastatud – siinkohal siis ÜRO kestliku arengu eesmärkidena –, siis kuidas peegelduvad koolijuhtide hinnangul need Eesti hariduses?

Palusime koolijuhtidel hinnata erinevate koolielu korraldavate dokumentide ja tegevuste vastavust neile. Selgus, et mida üldisem on juhend, seda täpsemalt see ÜRO eesmärkidele vastab (vt joonis 3). Nagu näha, siis riiklik õppekava ja koolide õppekavad vastavad koolijuhtide hinnangul nendele eesmärkidele rohkem kui ainekavad ja õpetajakoolitus. Eriti õpetajakoolituse suhtes olid koolijuhid kriitilised ning 25% koolijuhtide arvates ei vasta see ÜRO kestliku arengu eesmärkidele.

„Meie õpetajaks ettevalmistus on natuke

teiste fookustega olnud. Aga nii või teisiti õpetame kogu aeg väärtusi. Kas me seda sõnastame või mitte, me näitame eeskuju oma isikliku käitumisega, oma sõnapidamisega. Need on ju tegelikult kõik väärtused. Kui me tahame mingeid konkreetseid väärtuseid eriti rõhutada, ütleme näiteks vastutust /.../, siis sellega on ehk rohkem vaja tegeleda.” (väljavõtte intervjuust, koolijuht M)

Ka praktilise õppetöö puhul nägid koolijuhid seda, et neil puudub võimalus igat õpetajat ja tundi kontrollida. Kuid samas teatud piirini on see võimalik. **Uuringust selguski, et koolijuhid peavad oma peamiseks muudatuseks ideaalide „tõlkimist” praktilisteks juhisteks, tegevusteks ja mõõdikuteks.**

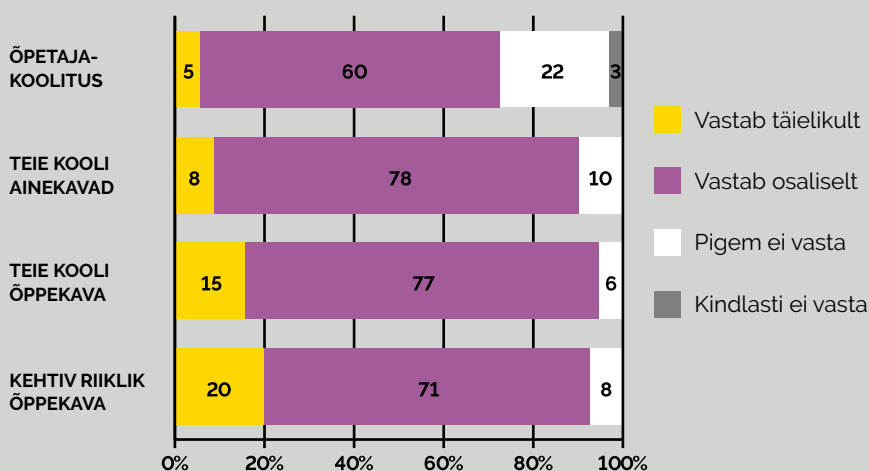
Esimeseks sammuks selle poole on kooli väärtuste ühine sõnastamine, mis on praegusel ajal koolides muutumas üha olulisemaks võrreldes varasema praktikaga, kus kooli väärtused olid pigem väikese hulga inimeste poolt „ülalt alla” määratud. Sellisel juhul saab väärtusi kasutada funktsionaalselt: alusena koolikorrale laiemale ja õpetamisele kitsamalt. Mitmed uuritud koolijuhid olid hiljuti tegelenud sellega ka eraldi koolitustel, mis puudutab organisatsiooni väärtuspõhist juhtimist.

Samuti aitab väärtuste ühine sõnastamine leevendada koolis võimaliku väärtuskonflikti peamist allikat: kooli ja lastevanemate erinevaid väärtushinnanguid. Selles kontekstis tasub mainida, et 30% koolijuhtide hinnangul takistab maailmahariduse edendamist lastevanemate vastuseis, kuid lausa 12% koolijuhtidest ei oska öelda, kuidas suhtuvad nende kooli lastevanemad kestliku õppe andmisesse.

Teiseks sammuks võib pidada läbimõtlemit, kuidas ühiseid väärtusi mõõta ja hinnata. Uuringust selgus, et väärtuste mõõtmist ei peeta sageli võimalikuks, kuna neid on raske numbritesse panna. Sellega jääb üle ainult nõustuda. Kuid nagu koolijuhid ka ise väljendasid, siis hinnata saab kvaliteeti vaatluste ja vestluste kaudu. Igal juhul eeldab ka see ühiseid arutelusid koolis, mille tulemusena peaks õpetajatel tekkima ühine arusaam sellest, mis tegevuste puhul väärtuspõhist käitumist järgitakse ja kuidas seda praktilises õppetöös arendada.

Uuringu kokkuvõttena võib ainult tõdeda, et ehkki laste väärtusi kujundab kogu kool, on koolijuhtidel võtmeasukoht oma organisatsiooni väärtusmaailma kujundamisel.

Vastavus ÜRO kestliku arengu eesmärkidele

Joonis 3

MAAILMAHARIDUS SOOME ÕPPEKAVAS

Tiina Sarinsalmi

Soome maailmaharidusprojekti GLOPS koordinaator

Maailmaharidus on mitmekülgne ja õppeprotsessi rikastav tervik. Seda on tunda eriti siis, kui arendame uut õppekava ning kirjutame üldosa ning õppeainete eesmärgid ja sisu.

On väga tähtis, et maailmaharidus märgitakse ära eri õppeainete sisus. Arenemine vastutustundlikuks maailmakodanikuks ja kestliku arengu tähendusest arusaamine on osa iga õppeaine sisust ja eesmärkidest. Need teemad on sügaval uue õppekava väärtusbaasis ja tegevuskultuuris. Riikliku õppekava holistilise tugisamba moodustavad kultuurilised teadmised, koostööoskused ning osalus kestliku tuleviku ehitamisel. Maailmaharidus pole siiski õppeaine. Ta on vaateviis eri õppesisudesse ning inspireeriv õppekeskkond – kui nii tahetakse. Ta loob õpetusele tähtsa dimensiooni ning lisab sellele tähendust. Kultuuriline ja keeleline mitmekesisus peaks olema nähtav osa kooli igapäevastes tegevustes ning vastutustundlikkus ja kestlik areng peaksid saama tähelepanu kõikides valikutest.

Kohalik maailmaharidusplaan

Aga maailmaharidus on ka palju muud. See on innustavad, kultuurilist mitmekesisust nähtavaks tegevad üritused, see on õpilasi

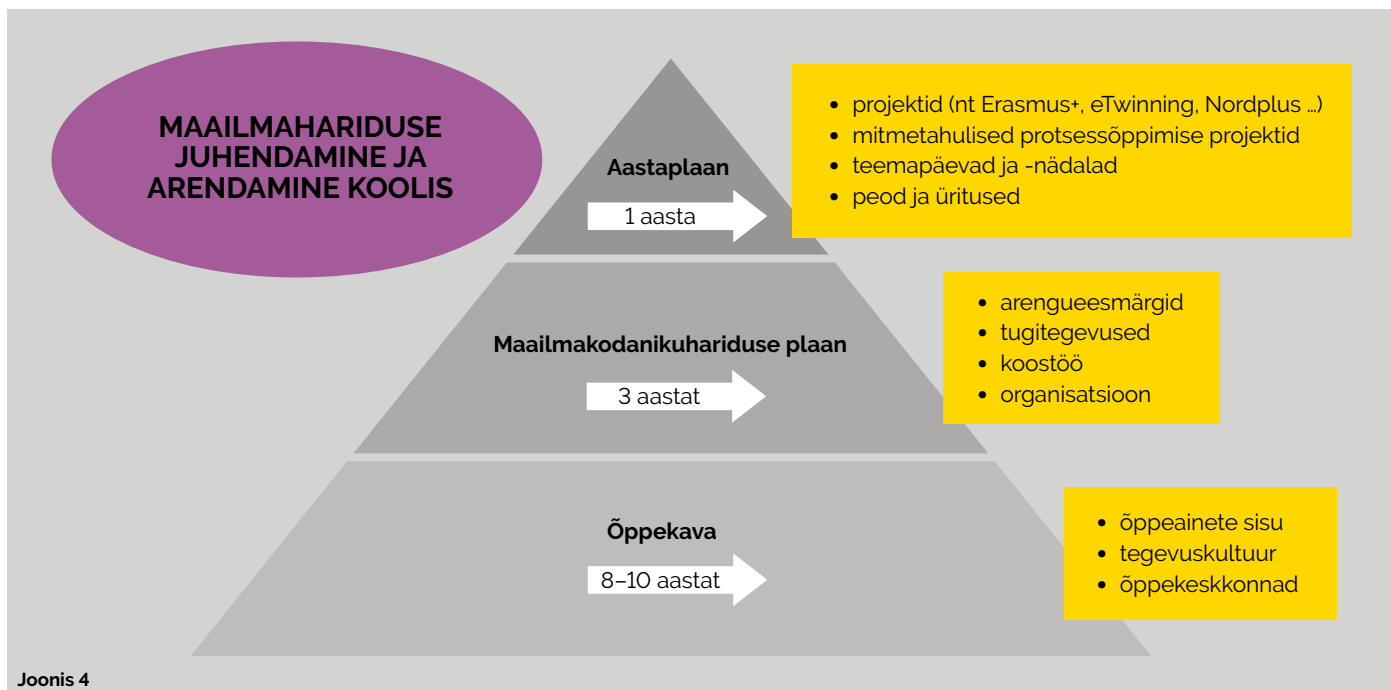
aktiveerivad tegevused ning teemapäevad ja -nädalad, see on rahvusvahelised külalised ja asjatundjad, sõbrad ja võrgustikud ning eri projektid ja õppetegevused. Need on kõik osa õppimisest, koolikultuurist ja -tegevustest. Neid aga saab kirjutada õppekavasse üksnes väga üldisel tasemel. Hästi planeeritud maailmahariduse jaoks on vaja 3–4-aastast arenguplaani ja igaaastast tegevusplaani. (Vt joonis 4.)

Regionaalset maailmahariduse plaani võib teha kohaliku omavalitsuse toel kõikidele koolidele ühiseks eesmärgiks. Ühine plaan suunab koolide tegevusi ja kindlustab kõikidele koolidele suurusest ja asukohast sõltumata piisavad ja võrdsed toetustegevused koolide arendamise jaoks. Need on mh maailmahariduskoolitused, -tiimid ja -koordinaatorid. Kohaliku omavalitsuse maailmaharidustiimis vahetatakse ideid ning jagatakse häid kogemusi ja oskusi. Tiimi liikmed võivad aidata teineteist nt projektide kirjutamisel ja planeerimisel. Kui üks kool saab rahvusvahelisi külalisi, võib külastusi korraldada ka teistele koolidele. Koolide maailmahariduskoordinaatoritele ja -tiimidele on võimalik korraldada ühiseid koolitusi ja töötube. Nad saavad ka toetada, koolitada ja juhendada oma kooli õpetajaid. Informatsioon liigub, ühistunne kasvab ja koos tegemine jõustab.

Maailmaharidus kooli õppeaastaplaanides

Maailmaharidusest innustunud õpetajad kurdavad tihti vastutuse kuhjumist ühe inimese õlgadele. Koolis juhtub palju, aga planeerimata ning sõltuvalt ühe või paari õpetaja motivatsioonist. Selle tõttu on tähtis, et kooli aastaplaani märgitakse selle aasta maailmahariduse teemad, tegevused, mitmekülgsed õppetervikud ja rahvusvahelised projektid. Selles on abiks maailmahariduse aastakell. Kooli maailmaharidustiim või -koordinaator koostab aastaplaani koos õpilastega ning kuulab ka teisi õpetajaid, koolidirektor toetab ja terve kool teeb teoks. Koolijuht ja maailmaharidustiim jälgivad ja kindlustavad, et aastaplaani järgitakse.

Sellisel viisil moodustab maailmaharidus koolis rõõmsa ja vaheldusrikka terviku, mis on osa argipäevast ning iga õppeaine sisust. Samas vahetuvad ka igal aastal kooliprojektid, koosõppimised globaalses võrgustikes ja uued, riigipiire ületavad sõprussuhete loomised. Toimub õpetajate ja õpilaste kooskasvamine kultuuriliselt mitmekesisema ja kestlikuma eluviisi poole.

10 AASTAT MAAILMAHARIDUST JA TEAVITUST

- **MTÜ Mondo maailmahariduskeskuse** (MHK) eesmärk on suurendada Eesti elanike teadlikkust üleilmastumise proovikivide kohta; edendada sallivust, inimõiguste austamist ja solidaarsust vaesemate piirkondade elanike vastu.
- Maailmahariduskeskusest saavad koolid, noorsootöötajad ning ka teised huvilised laenata raamatuid, filme, näitusi,

kutsuda külalisi, hankida õppematerjale, ideid ja toetust oma tegevustele koolis. Materjalid on saadaval ka portaalis maailmakool.ee.

- MHK ühendab Eestis, Ghanas, Keenias, Birmas ja Ida-Ukrainas koole, et rahvusvahelise sõpruskoolide tegevusega suurendada globaalset kirjaoskust ja arendada kontakte eri kultuuride

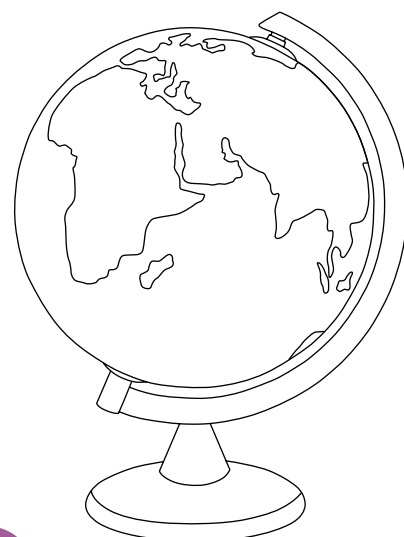
vahel. Tutvu sõpruskoolide blogiga: schools.mondo.org.ee.

- Lisaks toimuvad igal aastal õpetajatele koolituskursused mitmesugustel maailmahariduse teemadel: rahuharidus, inimõigused, kestlik areng, kultuuriline mitmekesisus.

Mondo MHK on koostanud 25 trükist, milles on kokku üle 750 lk infot ja harjutusi maailmahariduse edendamiseks (80% materjalidest ka vene keeles), ning 18 näitust, mis on rännanud rohkem kui 250 kohas: koolides, üritustel, raamatukogudes.

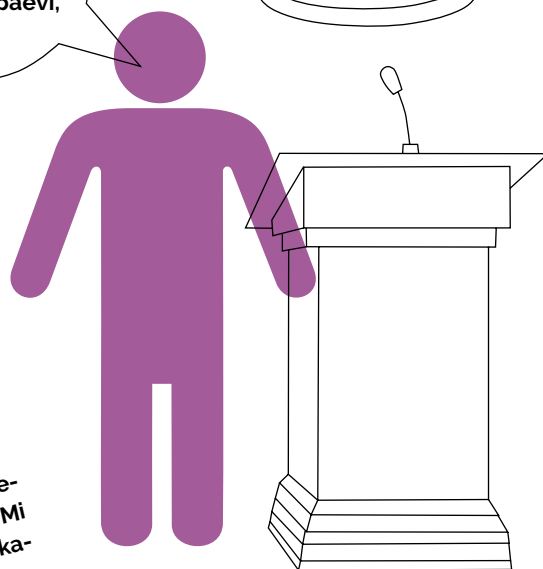
Mondo MHK on koolitanud üle 500 õpetaja ja 50 noorsootöötaja.

Mondo MHK külalislektorid on teinud koolides üle 750 õppetunni ehk kokku kolme kuu jagu täispikki tööpäevi, edendades maailmaharidust!

Mondo MHK gümnaasiumi valikursuse õppematerjal „Globaliseeruv maailm“ sai 2013 HTMi kasvatusstaduste riiklikul konkursil õpikute kategoorias kõrgeima tunnustuse.

Maailmahariduse saadik Valgas Pille Olesk valiti 2015 aasta põhikooli õpetajaks.

Mondo MHK tööd on toetanud sellised rahvusvaheliselt tunnustatud eksperdid nagu Vanessa Andreotti, Peter Davis ja Charles Hopkins.

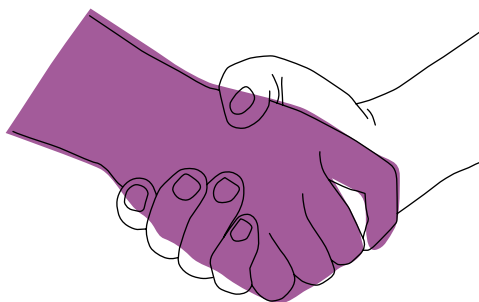
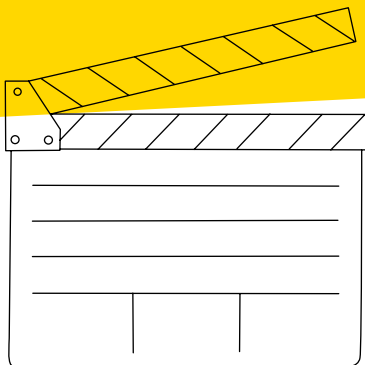
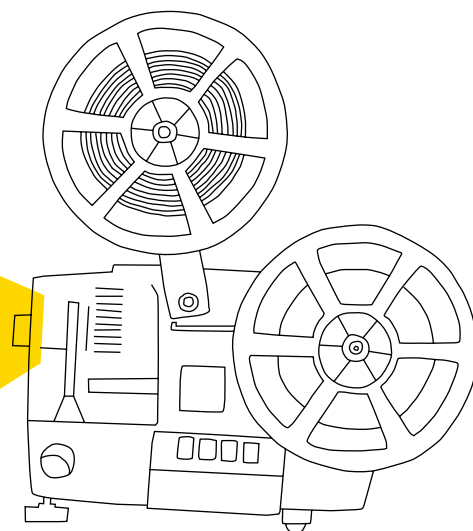

Mondo MHK filmikogus on 197 filmi (kokku 7880 minutit ehk üle 5 ööpäeva *non-stop*-filmivaatamist).

Filmitellimusi koolide ja filmiklubide poolt on 10 aasta jooksul olnud üle 2000 korra – mis teeb kokku 80 000 minutit ehk 55 ööpäeva filmivaatamist!

Mondo ja ERRi koos tehtud 12 dokumentaalfilmi on kogunud pool miljonit vaatajat.

Pärnu filmiklubi Versus sai 2016 Pärnu aasta üllataja kultuuriauhinna.

Ligikaudu neljakümnel Eesti koolil on sõprusühendused Mondo sihtriikides sh on Ghanast koostöös osalenud 20 kooli, Keeniast 6 kooli ja Afganistanist 10 kooli. 15 Eesti kooli on annetanud kokku rohkem kui 4000 eurot partnerkoolide ja kogukondade toetamiseks.

38 kohvikut, kauplust, organisatsiooni, kogudust ja tootjat on saanud Mondo õiglase kaubanduse sõbra tiitli.

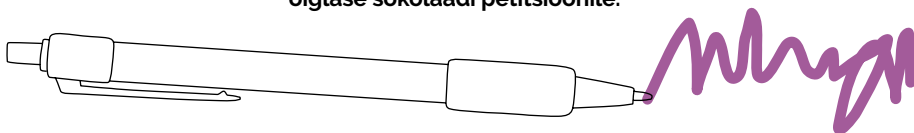

67 maailmapäeva ja -nädalat on korraldatud koolides Mondo MHK toel ning 100 õpilast osalenud konkursidel ja 600 ÜRO simulatsioonidel.

Oktoobri õiglase kaubanduse nädal toob kokku kauplused, õiglase kaubanduse sõbrad, vabatahtlikud ja organisatsioonid.

Mondo kogus Eestis 12 000 allkirja õiglase šokolaadi petitsioonile.

ISIKLIK JA GLOBAALNE MÕÕDE ÕPETAMISELE

Karolin Mäe

geograafiaõpetaja, haridusspetsialist ja vabatahtlik

Karolin Mäe vabatahtlikuna Ghanas.
Foto: MTÜ Mondo

Karolin Mäe töötab SA Archimedes haridusspetsialistina (praegu lapsehoolduspuhkuse) ja koordineerib Erasmus+-i programmi. Ühtlasi juhendas ta Avatud Kooli huvikoolis teadus- ja robotikaringi.

Milline on sinu kokkupuude eri riikide haridussüsteemidega?

Olen õppinud Taanis ja USAs, koordineerin rahvusvahelist IB õppekava ning töötanud vabatahtlikuna Ghanas. Taanis mulle meeldis väga, et õpetajad on positiivselt meelestatud projektõppe suhtes ja seda rakendatakse nii koolides kui ka ülikoolides väga loominguiliselt. Näiteks on koolidel oma kasvahoone või põllulapike, kus õpilased saavad teha uurimuslikke projekte. Lisaks on laialt levinud eri projektid kogukonna heaks. USA puhul ei eksisteeri ühte riiklikku õppekava, vaid igal osariigil on oma süsteem. Mina olin Oklahomas, kus oli tugev õuesõppe liikumine: haridusamet rahastas projekti Wild, mille eesmärk oli süvendada armastust looduse vastu, pakudes mängulisi ja huvitavaid õuesõppe tunde. Õpetajatele võimaldati selle teemalisi täiendkoolitusi ja avaldati mitmeid õpematerjale. Viibisin ka ise paaril koolitustel ja mulle väga meeldis, kuidas õpetajad sattusid eri mängudest vaimustusse. Kindlasti said nende õpilased peatselt samasuguse

õhinaga neid mängu mängida. Ghanas oli palju brittidelt üle võetud ja piirkonnas, kus mina toimetasin (Burkina Faso piiriladel Nabdamis), on suur lõhe õpilaste tegelike teadmiste ja selle vahel, mis ainekava järgi neil omandatud peaks olema. Riigi nõudmised olid suured, aga puudu oli õppevahenditest ja täiendkoolitustest.

IB õppekava ei ole seotud ühegi konkreetse riigi poliitiliste vaadetega ja kasvatab avatud südamega maailmakodanikke. Õpetajatel on kohustus läbida rahvusvahelised koolitused ning suheldakse päris palju kolleegidega teistest riikidest. IB puhul mulle meeldib väga, et selle diplomiprogrammi on sisse toodud kogukonna- ja loovtöö kohustus, kus õpilane saab kaasa rääkida nii lokaalsete kui ka globaalsete probleemide lahendamisel.

Millised on sinu kõige eredamad hetked välisriikides õpetamise kogemustest?

Need on kindlasti pärit Ghanast, kus temperament ja õpikeskkond on siinsest niivõrd erinev. Väga värskendav oli tuhandete võimaluste rohkest digikeskkonnast suunduda õpetama koolidesse, kus on vaid neli seina ja must tahvel. Loovus töötas täisvõimsusel ja igapäeva tarbeesemetest ning toidust sai meisterdatud väga vahvaid mängu ja katseid. Meenub üks teadusainete õpetajate koolitus, kus eksperimenteerisime, missugused tegevused avaldavad mõju pulsile. Õpetajad läksid nii elevile – kes tegi kolleegile massaaži, kes jooksis 40-kraadise kuumusega mitu ringi ümber koolimaja. Energiat ja lusti oli igatahes palju ja pärast koolitust jäime veel mitme õpetajaga vestlema kultuuriliste erinevuste teemadel. Kuigi olime väga erineva maailmavaatega, siis meie igapäevamured ja röömud olid suhteliselt sarnased.

Lisaks meenuvad loovtunnid, mis peaaegu alati lõppesid tantsuga. Mõnikord õpetasin mina mõne hip-hopi, salsa või rahvatantsu jupi ja teinekord jälle demonstreerisid lapsed mulle oma tantsusid. Kõige rohkem elevust tekitasid Eesti rahvatantsud, nendele oli meie kaerajaani muusika väga naljakas ja üleüldse tekitas paarilisega tantsimine palju kihistamist.

Milliseid kitsaskohti näed globaalse kirjaoskuse arendamisel Eestis?

Rahvusvaheline koostöö peab saama koolides normiks. Mulle väga meeldib, et Erasmus+-i programm (Euroopa Liidu haridus- ja koolitusprogramm) nõuab koolidelt rahvusvahelise koostöö arengukava, selline dokument võiks eksisteerida igal koolil. Õpetajad peavad muutuma rahvusvaheliseks ja avatumaks koostööle. Võimalusi selliseks koostööks on palju: eTwinning, sõpruskoolide projektid, erialavõrgustikud. Kui oleme ise huvitatud eri kultuuridest ja globaalprobleemidest, süstime avatust ja kaasaraakimise soovi ka enda õpilastesse.

Milliseid praktilisi näpunäiteid annaksid õpetajale või koolijuhile, et toetada õpilase kultuurilise mitmekesisuse mõistmist?

Eelkõige tuleb ise olla hea eeskuju ja kultiveerida avatusele suunatud koolikultuuri. Väga vahva on, et Mondo toetab maailmapäevade korraldamist ja pakub oma ekspertide koolidesse rääkima ning võimaldab õpetajatel laenata filme ja raamatuid. Kindlasti soovitan neid võimalusi ära kasutada. Olen ise koolis maailmanädalat korraldanud ja lastele on väga meeldinud eri kultuuride töötoad (muusika, tants, toit), väitlused globaalsetel teemadel, fotovõistlused ja oma ala ekspertide külalisloengud. Lisaks tasub vaadata üle raamatukogus pakutav – kui mitmekultuuriline raamaturiik on.

Miks on õpetajale vajalik välisriigis töötamise kogemus või osalemine rahvusvahelises koostööprojektiis?

Rahvusvahelised koostööprojektid tekitavad mõnusa sünergia ja dialoogi eri kultuuride vahel. Lisaks sellele, et neist saab inspiratsiooni ja ideid, kuidas oma tundi huvitavamaks muuta, saab sealt ka fantastilise mitmekultuurilises keskkonnas töötamise kogemuse. Olen ise päris mitmes rahvusvahelises projektis ja suvekoolis osalenud ning see rahvusvaheline õpetajate võrgustik, kes projektidest on tekkinud, on mulle siiani suureks inspiratsiooniallikaks ja toeks.

VALGA GÜMNAASIUM ON MAAILMAHARIDUSLIKU MÖTTEVIISIGA KOOL

Pille Olesk

Valga Gümnaasiumi projekti- ja karjäärijuht

Valga Gümnaasium on kuulunud UNESCO ühendkoolide võrgustikku alates 2011. aastast. Kooliperele on suunatud tegevused toonud palju erilmelisi projekte, põnevaid ja eksootilisi külalisi, näituseid, filme, huvitavaid töötubasid ja reise. Esimesed aastad möödusid vaikselt ning ettevaatlikult oma kooli turvaliste seinte vahel. Aasta-aastalt oleme kasvanud koos õppuritega eri projektide tehes. Sihtgrupe ja koostööpartnereid ning väljundeid on iga aastaga juurde tulnud. Kadunud on konkreetsed piirid ja maailmaharidusest on saanud mõtteviis.

MAAILMAHARIDUSKUU

Juba mitu aastat on vedanud Valga Gümnaasium ja Valga Muuseum maailmahariduskuu korraldamisel koostöövankrit. Igal aastal on fookuses eri paigad, kultuurid ja inimesed. Eesmärk on laiendada kaaslinlaste silmaringi, empaatiavõimet ja soov siduda maailmaharidus pärimusega. Kuu teljeks on näitus muuseumi galeriis, millest areneb teemaring ja töötoad. Maakonnas on tekkinud maailmaharidust jagavate õpetajate

tugigrupp ja selle kuu raames toimub maakondlik õpetajate koostööpäev, kus jagatakse kogemusi ja infot. Möödunud aastal valisime näituseks maailmarändur Toomas Altnurme maalid. Näituse pildid inspireerisid projektimeeskonda valima kitsamaks teemaks indiaanlaste elu ja uskumused. Püstitasime galeriisse vigvami koos lõkkeasemega. Lõkke ümber istudes vestisime õpilasgruppidega indiaanilugusid ja tegime unenäopüüdjaid. Praegu vaatame juba 2017. aasta sügisesse, mille teemaks on puu. Teljeks on Meelis Kihulase näitus. Isetegemise rõõmu saame tunda puust ehteid tehes. Teemaarendus tuleb rahvusvahelisest projektist „METSik loodus“.

KURSUSED

Valga Gümnaasium korraldab põhikooli-õpilastele karjäärikursust. Karjäärikursus toimub kord kuus 5-õppetunnilise päevana ning sel aastal läbis kursuse 75 põhikooliõpilast. Kuna maailmahariduse teadlik arendamine on kujunenud kooli üheks eriparaks, on põhikooli karjääriõpetuse kavva

põimitud ka kestliku arengu teemad. Kooli õppekavas on nii globaliseeruva maailma kursus kui ka uue kursusena praktiline ÖKOkursus. Veebruaris toimunud esimesel valikkursuste nädalal said õpilased hommikust õhtuni valmistada õpetaja juhendamisel taimeseepe, ehteid, küünlaid, võtmehoidjaid jne. Järgmisel aastal on plaanis juba avada uus valikkursus ja sedakorda katsetame mahetoodete tegemist: leibasid, smuutisid jne. Valikkursuse eesmärk on arendada õpilastes ka ettevõtlikkuspädevust. Loodame, et siit kasvab välja nii mõnigi õpilasfirma.

BUSSIGA MAALE

Eelmisel aastal alustasime projektiga „Bussiga maale“ ehk ettevõtmisega, mis viis ja viib veelgi grupi 12. klassi õpilasi ja kooli meeskonnaliikmeid maakooli, kus peetakse eri temaatikaga töötubasid, kaasates projekti võimalikult palju maakooli õpilasi. Oleme käinud koolides eri teemadega, näiteks Kunksmoori töötoad (taimemaal, teed, taimesõnumid), unistuste töötoad (unistusepüüdjad, jalajäljed, draamaõpetus). Sügisel on plaanis seda suunda jätkata ja koostöös Valga Muuseumiga ning õpilaste abiga ette võtta ühesõppepäevad teemal „METSik loodus“.

VÄLJAPOOLE EESTIT

Sihime Eestist kaugemalegi. Konkursivõiduna sai meie kooli 24 õpilast veebruaris käia Prantsusmaal Euroscola Euroopa Parlamendi simulatsioonil. Jõudumööda tegutsesime sõpruskoolidega ja heategevusega. Uue ja huvitavana valmib Nordplusi projekti „Õppiv ühiskond“ raames sügiseks kestlikku arengut silmas pidav e-kursus interaktiivsete ja mänguliste ülesannetega. Kogu maailm on meil klõpsu kaugusel, kool on abistav filter hea ja kurja tundmisel. Meil on rõõm tõdeda, et gümnaasiumiõpilane on hea partner ja võti peitub koostöös. Üksi ei tee midagi, ikka üheskoos ja suure südamega. Õpilastelt tulevad vahvad ideed. Eelmisel nädalal tegin ideekorje 10. klassilt. Kui neid ideid kuulata, töötab tulla taas vahva ja tegus aastaring.

METSiku looduse projekt ühendab lapsi Ghanas, Birmas, Keenias ja Eestis. Maailmakodanikuks saamine toimub mitmekultuurilise koostöö kaudu. Foto: MTU Mondo

NÄITED MAAILMAHARIDUSLIKEST TEGEVUSTEST EESTIS

Mondo maailmahariduskeskus (Telliskivi 60a) kutsub huvilisi külla ja õpilasi osalema keskust tutvustavates töötubades, laenutab raamatukogust raamatuid ja õppematerjale.

Tallinna Pae Gümnaasium on aidanud kaasa arengukoostööle Ida-Ukrainas, teinud õpetajakoolitusi Luganski kooli-õpetajatele.

Noarootsi Gümnaasiumi kolm gümnaasisti võttis osa 2017. aasta märtsis toimunud UNESCO simulatsioonist Lvivis.

Rapla Vesiroosi Gümnaasium on juba aastast 2010 korraldanud maailmaharidustegevusi oma koolis ning toetanud päiksepaneeli ostuga oma sõpruskooli Ghanas.

Tõstamaa Keskkool korraldas jaanuaris 2017 maailmapäevade raames dokumentaalfilmifestivali, heategevuskohviku ja mänguõhtu.

Saaremaa Ühisgümnaasium on teinud ülekoollilisi maailmapäevi ning seal on toimunud ka rahvusvaheline maailmahariduse seminar Eesti ja Läti õpetajatele.

Pärnu Rääma kooli õpetaja Kadri Killing pälvis 2016. aasta Pärnumaa aasta üllataja tiitli filmiklubi Versus korraldamise eest. Klubi linastab iga kuu kolmandal neljapäeval dokumentaalfilmi ja korraldab kaasava arutelu.

Jüri Gümnaasium toetab Ghanas Kong-Daborini kooli valge tahvli ostuga ning on teinud toetuste kogumiseks mitu koolisest laata. Õpilased on osalenud ka Hea-TeoTööpäeval kohalike ettevõtete juures.

Narva Soldino Gümnaasium on eesrindlik UNESCO kool, kelle kaks õpetajat jagasid Ida-Ukraina kriisipiirkonna koolide kolleegidele oskusi aktiivõppemeetodite ja inimõigustehariduse kohta.

Rakvere Ametikool toetas kolm aastat järjest Ghanast pärit orvu neiu Millicent Abaa õpinguid, võimaldades tal seeläbi omandada keskharidus.

Tamsalu Gümnaasium on juba neli aastat oma koolis korraldanud maailmanädalat, mille raames on heategevuslike tegevustega kogutud summa eest toetatud Keenia sõpruskooli tüdruku Farida Ali Aluma õpinguid keskkoolis.

Tartu Erakool võitis 2016. aastal järjekorras juba neljandat aastat toimunud maailmapäevade konkursi. MTÜ Mondo premeeris maailmanädalat korraldanud õpetajat ja TERA huvijuhti Hedvy Arulat õppereisiga Ghanasse.

Põlva Gümnaasium on aastaid edukalt korraldanud „Globaliseeruva maailma“ kursust.

Konguta Kooli õpilased saavad huvitegevusena osaleda maailmahariduse ringis.

Valga Gümnaasium on projektijuht Pille Oleski eestvedamisel saanud maailmahariduse edendamise Lõuna-Eesti keskuseks: teemapäevad ja projektõpe on kasvanud kooli seinte vahelt muuseumisse ja teistesse Valgamaa koolidesse.

UNESCO ÜHENDKOOLOIDE TEEMAKS RAHU JA KLIIMAMUUTUSED

Johanna Helin

UNESCO ühendkoolide koordinaator

$8 = 7 + 1$	
$8 = 7 + \square$	$8 = \square + 3 + \square$
$8 = 6 + \square$	$8 = \square + 4$
$9 = 8 + 1$	
$9 = \square + 3$	$9 = \square + 2 + \square$
$9 = \square + 1$	$9 = 5 + \square$

Türgi ajakirjanik Mete Sohtaoğlu jagas Iraagist ja Süüriast leitud ISISe kooliraamatu pilte Twitteris novembris 2015.

UNESCO ühendkoolide projekt (Associated Schools Project network – ASPnet) sai alguse aastal 1953, et toetada paremat inimestevahelist läbisaamist ja rahu maailmas. UNESCO ühendkooli staatus näitab, et kool on teatud valdkondades avatum, teadlikum, aktiivsem ja uuendusmeelsem. Üle maailma on võrgustikus üle 9900 kooli ligi 180 riigist. Eestis on UNESCO ühendkooli staatus praegu 21 koolil.

Eesti ühendkoolide ühised tegevused on olnud seotud kestliku arengu eesmärkide ning kestlikku arengut toetava haridusega. Mõningad ühised tegevused lepitakse kokku iga õppeaasta alguses, kuid võrgustikus osalevate koolide ettevõtmised ei ole nendega piiratud ja koolid teevad oma initsiatiivil eri tegevusi, mis toetavad keskkonnanaharidust, kultuuridevahelist mõistmist ja globaalsete probleemide lahendamist. Üks suurematest ühistevõrgustest on viimased viis aastat olnud koostöös korraldatud ÜRO simulatsioon (Model-UN), mis on seni toimunud Tartu Raatuse gümnaasiumis, Nar-

va Soldino gümnaasiumis, Viimsi koolis, Jüri gümnaasiumis ning koostöös välispartneritega ka Lätis Valmieras ning hiljuti ka Ukrainas Lvivis. Koolid on tulnud regulaarselt kokku ka teaduskonverentsidele ning õpetajad on osalenud maailmahariduse koolitustel. Lisaks UNESCO ühendkoolidele töötab Eestis ka Läänemere projekt (BSP – Baltic sea Project), mis koondab Läänemerd ümbritsevate riikide koole, et uurida ja kaitsta ühist merd.

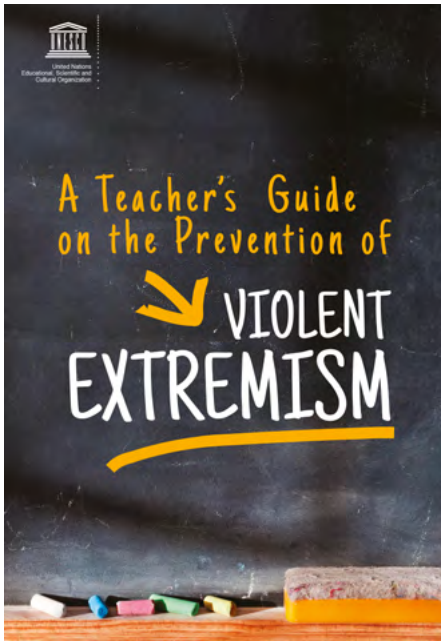
Aastal 2015 vastu võetud kestlikud arengueesmärgid töid kaasa ka UNESCO aktiivsema panuse kestliku ja rahuliku maailma loomisel. Sel aastal on UNESCO korraldanud kaks hariduskonverentsi – esimene märtsis Kanadas Ottawas (Unesco Week for Peace and Sustainable Development) ja teine aprillis Hiinas Sanyas (UNESCO ASPnet International meeting) –, mis püüavad tõhustada ka ühendkoolide võrgustiku tööd. Peale kohtumiste on UNESCO Pariisi peakorter koostanud koolidele ühised juhised, loob ühise sisevõrgu info jagamiseks ja

partnerite otsimiseks ning arendab võrgustikule uusi ühisprojekte.

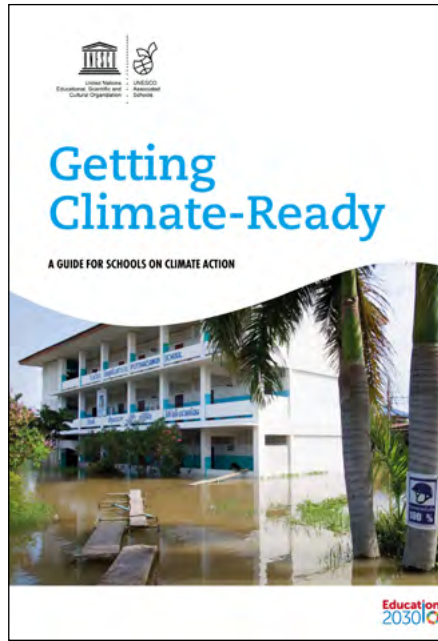
Võrgustiku koole julgustatakse tegelema nii kestlikku arengut toetava hariduse kui ka maailmakodanikuharidusega. Täpsemad aktuaalsed teemad on rahuharidus, mis püüab vältida ekstremismi levikut, ning kliimamuutused. Ottawa konverentsil sai väga selgeks rahuhariduse tähtsus, kui Iraagi presidendi nõunik tutvustas ISISe aladelt leitud õpikuid, mille põhieesmärk paisis olevat laste ja noorte ajupesu pühaks sõjaks. Aritmeetikat õpiti ISISe koolides, lugedes kokku Kalašnikove, lugemist õpiti, tuupides pähe šariaadi seadusi. Neid õpikuid vaadates sai selgeks, et keegi ei sünni vägivaldseks ekstremistiks, selleks õpitakse. Samuti ei või rahulikku kooselu pidada iseenesestmõistetavaks, vaid selleks tuleb inimesi kasvatada ja harida.

Konverentsil oli kuulda inspireerivaid ja väljakutsuvaid kõnesid nii formaalhariduse kui ka elukestva õppe muutuvast rollist. Ühe sellise pidas Rafiullah Kakar, Pakistani päritoluga varasem Talibani toetaja ja praegune rahuaktivist, kes identifitseerib ennast kui feministi. Rafiullah on ise praegu kahe Oxfordi kraadiga mees, kellel on seitse õde ja viis venda. Ta on sündinud Pakistanis äärmusliikumiste valitsetud aladel. Rafiullah on ainuke oma pere lastest, kes on käinud ülikoolis. Ainult kolm õde on saanud käia koolis kümnenenda klassini. Rafiullahi silmad avanesid alles, kui ta kolis suuremasse linna gümnaasiumi ning sai aru, et ka tüdrukud võivad õppida ja olla temast targemad. Kui ta jätkas oma õpinguid välismaal, sildistati ta oma tausta tõttu kohe terroristiks. Ta rõhutas, et õpetajatel ja kõikidel harijatel peaksid olema oskused juhtida diskussioone keerulistel teemadel. Õpilastel on tema järgi vaja filosoofilist diskussiooni ja kogemuspõhist õppimist, et otsustada, kuidas luua õiglasemat ühiskonda.

Maailmakodanikuhariduse kaudu püütakse vähendada ekstremismi nii, et igas eas õppurid saavad teadmisi, väärtusi, hoiakuid ja käitumismudeleid, mis toetavad vastutustundlikuks maailmakodanikuks olemist, kriitilist mõtlemist, empaatiavõimet ning oskusi seista vastu vägivaldsele ekstre-

mismile. Nendel teemadel on plaanis luua uusi õppematerjale ja meetodeid ning neid käsitleda ka tulevastel UNESCO ühendkoolide vahelistel ÜRO simulatsioonidel. Kliimamuutused on teine keeruline ja mitmekesine teema, mida koolis uurida ja mille ümber muutusi luua. Teema on väga selgelt seotud õigluse ja vaesusega: kui-

ge rohkem kannatavad kliimamuutuste tagajärgede tõttu vaesed riigid, kes samas vastutavad kliimamuutuste põhjuste eest kõige vähem. Kõik saavad ühiselt aru keskkonna kaitsmise tähtsusest, samas on raske nõuda, et kõrbestumise tõttu vaesunud mitme lapse üksikema Aafrika külas jätab rahule viimased püsti seisavad puud, kui

need on talle ainuke viis tuua lastele toit lauale.

UNESCO lansseeritud uus ühendkoolide ühisprojekt „Kliima muutub – oled valmis?“ (Getting Climate Ready) püüab peale teema tutvustada osalevatele koolidele ka tervet kooli hõlmavat lähenemist, milles õpilaste klassiruumis toimuvat õppimist kliimamuutuste kohta toetavad kooli väärtused ja praktika. Kool teeb kliimamuutuste vähendamiseks mõeldud tegevusi nii õpetuses, kooli haldamises, koolikultuuris kui ka koostöös teiste institutsioonidega. Projekti alguses hindab kool oma senist praktikat, arendab tegevusplaani, jagab rollid ja vastutuse selleks loodud tiimi vahel ning hakkab tegevusplaani rakendama. Oluline osa tegevusest on ka informatsiooni kogumine ja tulemuste hindamine. Eesti UNESCO koolide võrgustiku praegune ülesanne on ergutada ka Eesti koole olema aktiivsed nendel uutel aktuaalsetel teemadel, samuti ühendkoolide ja BSP koolide varasest tõhusam koostöö ühiste laiemate teemade ümber. Tööpõld on lai, aga annab ka koolidele võimaluse tõestada, et nad on oma ühendkooli staatuse kõrgusel: nimetatud valdkondades teistest koolidest avatumad, teadlikumad, aktiivsemad ja uuendusmeelsemad.

HundrED toob uuenduslikud algatused koolidesse

Saku Tuominen, kooliuuendusprojekti HundrED loovjuht, tutvustas MTÜ Mondo kutsel 30. märtsil Tallinna ülikoolis enda haridusvisiooni. Tema kirg on vaadata, kuidas muutused juhtuvad. Kuidas luua haridussüsteem, mis valmistab noored ette nii, et nad saavad hakkama tuleviku maailmas. Tulevikku iseloomustab suurem ebakindlus kui kunagi varem: automatiseerimine, globaliseerumine, kliimamuutused. Selles olukorras saavad oluliseks õppurite globaalsed pädevused ja võimalused olla paindlikud ja uuenduslikud – selle jaoks on ka haridussüsteemidel vaja olla paindlikud ja uuenduslikud ning õppida nii enda kui ka teiste vigadest ja õnnestumistest.

HundrED

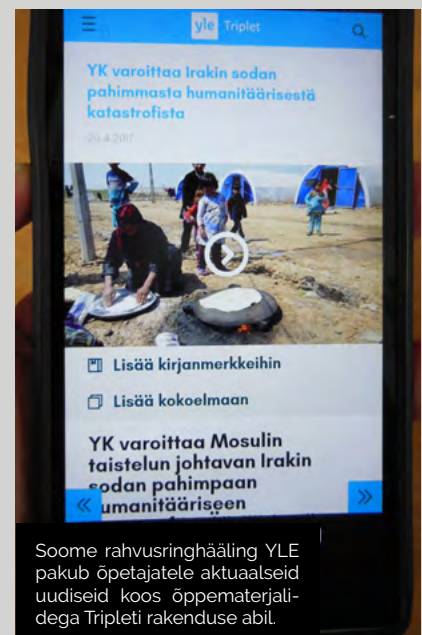
... on maailma suurim põhikooli uuendamisele pühendatud algatus. Projekt arendab, uurib ja katsetab uusi ideid koostöös Soome koolidega.

... küsitleb 100 koolivisionääri
 ... koondab 100 kooliuuendust
 ... teeb 100 kooliekperimenti
 HundrED analüüsib koostöös maailma koolitusasjatundjatega kõige paremini välja kukkunud ideid ja jagab tulemusel laiali. Kogutud info põhjal valmivad internetiteenus, raamat, dokumentaalfilm ja rahvusvaheliste seminaride sari. Esimesed sada parimat haridusuuendust avalikustatakse septembris 2017 ja on pärast kõigile kättesaadavad kogu maailmas tasuta. Selleks et anda õpetajatele usku, et nad suudavad teha väga suuri asju!

Loengul tõi Saku Tuominen juba esile mõned temale muljet avaldanud uuendused, nt Lappeenranta Prokoulu algatus, kus tuuakse muudatusi koolikultuuri selle kaudu, et aktiivselt tunnustatakse head käitumist. Või rakendus TRIPLET, mille abil saab õpetaja oma telefoni igal hommikul eelmise päeva tähtsamad uudised koos haridusmaterjalidega, mis aitavad õpilastega analüüsida aktuaalseid teemasid. Või Campuse internetiloengud, milles eksperdid arutavad

tänase päeva suundumusi ja mida saab koolitunnis kasutada. Äkki on ka Eestist mõni uuendus pakkuda saja parima haridusuuenduse hulka?

Uuri lisa! hundred.do/en

Soome rahvusringhääling YLE pakub õpetajatele aktuaalseid uudiseid koos õppematerjalidega Tripleti rakenduse abil.

KESTLIKU ARENGU EESMÄRK 4.7 ÕPPEKAVADES

Globaalne hariduse monitorimise aruanne (GEM Report) blogi 13.10.2016

Kestliku arengu eesmärk 4.7 tähtsustab hariduse rolli teiste eesmärkide saavutamisel. Ta kutsub üles lisama maailmakodanikuhariduse võtmeteemasid õppekavadesse, õppepraktikatesse ja hindamisse ning andma neile suuremat tähtsust poliitika planeerimises. Väljakutseks on aga teemade monitorimine.

Eesmärgi 4.7 indikaator vaatab, kui hästi maailmakodanikuharidus, kestlikku arengut toetav haridus ja sooline võrdõiguslikkus on võetud riikliku hariduspoliitika, õppekava, õpetajakoolituse ning õpilaste hindamise osaks. Esimest korda tähtsustab rahvusvaheline kogukond hariduse sisu monitorimist! See on väga hea, kuna julgustab riike analüüsima, mida ja kuidas klassiruumis õpetatakse, mitte ainult kui palju alustasid või lõpetasid oma haridustee.

On siiki küsimärgi all, kuidas sellist informatsiooni kogutakse ja jagatakse omavahel riiklikul ja globaalsel tasemel. Praegu üks pakutud mehhanism monitorida edusamme eesmärgi 4.7 puhul on UNESCO liikmete iseseisev aruandlus aasta 1974. rahu- ja inimõiguste hariduse soovitude kohta (Education for International Understanding, Co-operation and Peace and Education relating to Human Rights and Fundamental Freedoms). Seni tehtud vähene ja ebavõrdne aruandlus ei anna aga piisavat informatsiooni laiemaks monitorimiseks.

Aasta 2016 GEM-i aruandes (Global Monitoring Report) on arendatud kodeerimissüsteem, selleks et analüüsida teatud mõistete regulaarsust haridusdokumentides ja õppekavades. Koostöös UNESCO

rahvusvahelise haridusbürooga (International Bureau of Education) vaatas GEM-i aruanne läbi üle 110 riikliku põhikooli ja gümnaasiumi õppekava 78 riigis aastatel 2005–2010. Uuring käsitles viit teemavaldkonda eesmärgi 4.7 puhul: inimõigused, sooline võrdõiguslikkus, vägivaldatus ja inimturvalisus, kestlik areng ning maailmakodanikuharidus. Uuring näitab, kui suure tähelepanu on võtmeterminid saanud eri riikide õppekavades.

Tulemused näitavad, et inimõigused on kõige laiemalt kasutust leidnud teema, termin „õigused“ on olemas 88% õppekavades, „demokraatia“ 79%-s ja „vabadus“ 54%-s. Rohkem kui 80% riikides on õppekavas vähemalt üks termin, mis viitab kestlikule arengule. Tavalisimad terminid on „kestlik areng“ (73%), „ökoloogia“ (55%) ja „keskkonnaharidus“ (47%). Võtmeterminid nagu „sotsiaalne ja majanduslik kestlikkus“ ja „kestlikku arengut toetav haridus“ olid olemas ainult kolmandikus õppekavades. Isegi kui suurem osa riikide õppekavades sisaldas vähemalt ühte terminit, mis viitab maailmakodanikuharidusele, oli terminite hulk ning sagedus nendele viitamisel palju väiksem. Tulemused näitasid, et umbes pooled riikidest sisaldasid terminid nagu „globaliseerumine“ (51%), „mitmekultuurilisus“ (49%) ja „maailmakodanik“ (42%) ning ainult u 10%

sisaldasid terminit nagu „globaalne eba-võrdsus“ ja „globaalne-lokaalne mõtlemine“. Sooline võrdõiguslikkus on ka vähem nähtav riiklikes õppekavades: vähem kui 15% riikidest löimisid võtmetermineid nagu „sooline jõustamine“, „sooliselt tundlik“, pooled mainisid „soolist võrdõiguslikkust“. (NB! Eesti tulemused olid üldisele trendile sarnased: kõige sagedamini mainitakse inimõigusi, keskmiselt kestliku arengut ning vähe mainitakse soolise võrdõiguslikkuse või maailmakodanikuharidusega seotud teemasid).

Niisugune hariduse sisu monitorimine täiendab peegeldusi nende teemade käsitluse kohta õpikutes, õpetajakoolitustel, hindamises ja poliitikas. Kuna ligipääs aktuaalsele õppekavade ja poliitika sisule on piiratud, on siiski raske teha katvamata analüüsi hariduse sisu kohta. GEM soovib, et luuakse uus üleilmne mehhanism õppekavade ja õpikute monitorimiseks, mis aitab mõõta edusamme eesmärgi 4.7 saavutamisel. Loodav mehhanism võiks katta ka teisi riikliku poliitika aspekte, nt õpetajate koolitusprogramme ja õppimise hindamist. See on oluline samm, kui tahame teada rohkem, mida õpilased kuulavad, kui nad astuvad iga päev klassiruumi, ning saada aimu, millist tüüpi väärtusi nad võivad oma koolis veedetud aastate jooksul omandada.

2016. aasta GEM aruanne nõuab, et haridus peaks arendama selliseid oskuseid, hoiakuid ja käitumist, mis viib kestliku ja kaasava arenguni. Foto: Kair Käsper